

Nr 139.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av en försöksgård i Norrbottens län, m. m.; given Stockholms slott den 11 februari 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, fråga om inrättande av en försöksgård i Norrbottens län, m. m. samt anför därvid följande.

Inledning.

I skrivelse den 9 november 1939 har Norrbottens läns hushållningssällskap — under åberopande av en av föreståndaren för statens husdjursförsöksanstalt upprättad promemoria rörande behovet av en försöksgård för övre Norrland samt vissa därmed sammanhängande frågor — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande inrättande av en dylik försöksgård huvudsakligen avsedd för den norrländska husdjursskötselns specialproblem.

Sedan styrelsen för lantbrukshögskolan avgivit infordrat yttrande över framställningen, har Kungl. Maj:t den 9 maj 1941 uppdragit åt högskolestyrelsen att utreda behovet av och lämpligaste sättet för inrättande av en försöksgård för övre Norrland med beaktande att försöksverksamheten skulle ha till syfte att närmast upptaga frågor rörande sambandet mellan husdjurskötsel och växtodling samt att jämväl utreda och klarlägga därvid uppkommande spörsmål av jordbruksekonomisk art.

Med skrivelse den 26 mars 1943 har styrelsen för lantbrukshögskolan överlämnat en promemoria med bland annat utredning och förslag om inrättande vid Öjebyn i Piteå socken i Norrbottens län av en försöksgård för husdjursförsök samt växtodlings- och trädgårdsförsök i stället för den nuvarande försöksgården vid Sunderbyn.

Över skrivelsen ha infordrade yttranden avgivits den 6 april 1943 av allmänna lönenämnden, den 10 maj 1943 av statskontoret och den 19 augusti 1943 av lantbruksstyrelsen. Vid lantbruksstyrelsens yttrande ha fogats utlåtanden bland annat av hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Norrbottens och Västerbottens län.

Behovet av en till övre Norrland förlagd husdjursförsöksgård m. m.

Såväl hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Norrbottens län som lantbrukshögskolan ha i fråga om behovet av en särskild husdjursförsöksgård i övre Norrland samt de problem, som skulle behandlas vid en sådan gård, åberopat vad dåvarande föreståndaren för husdjursförsöksanstalten, *professorn Edin*, anfört i en i september 1938 upprättad promemoria.

I promemorian har professor Edin behandlat övre Norrlands husdjurskötsel samt speciellt sambandet mellan växtföljden, mjölkproduktionens storlek och avelns inriktning. Av de olika åtgärderna för husdjurskötselns befrämjande i Norrland, som skulle kunna komma i fråga, syntes enligt vad professorn Edin framhållit sådana åtgärder i första hand böra rekommenderas, som kunde leda till att det hemmaproducerade fodrets nettoenergi- och äggvitiekoncentration höjdes. Försöken med avseende å växtföljd och avelsriktning borde åsyfta ett och samma mål, nämligen största möjliga animalieproduktion under användning av minsta möjliga mängd importfodermedel. För att jordbrukarna inom de bygder, som en nordsvensk försöksgård representerade, skulle kunna draga nytta av de gjorda erfarenheterna, måste dessa framläggas i en påtaglig och lättfattlig form, helst genom demonstrationer på ort och ställe.

Det uppställda målet kunde enligt professor Edins mening uppnås på två vägar, antingen genom övergång till nya bärgnings- och konserveringsmetoder för vallväxter eller genom nya växtföljdstyper. Vallväxterna hade, innan blomställningarna ännu framkommit, ett fodervärde, som närmade sig kraftfodermedlens, medan deras värde efter frösättningen sjönk ned till vårsädeshalmens. Tidig skörd vore således en av de åtgärder, som kraftigast bidroge

till en förhöjning av foderskördens koncentrationsgrad. Inom övre Norrland hade man emellertid icke fått full klarhet om de konserveringsmetoder, som kunde tillämpas för konservering av spått grönfodermaterial — artificiell torkning och ensilering — samt deras ekonomiska förutsättningar. En allmän övergång till konservering av spått grönfoder skulle ur folkhälsans synpunkt vara av stor betydelse, då därigenom erhöles tillgång på mjölk med högre halt av vissa vitaminer, speciellt A, vilka hittills inginge i sparsamma mängder i norrlänningarnas kost. Tidig skörd förutsatte emellertid vissa maskinella anordningar, som i allmänhet krävde samarbete olika gårdar emellan.

Beträffande övergång till nya växtföljdstyper har professor Edin framhållit, att rödklövern å fastmarksjorden vid användning av goda stammar och tillräckligt stark gödsling syntes bliva nära nog lika uthållig i övre Norrland som i mellersta Sverige. Detta vore av särskild betydelse, då rödklövern gäve det bästa materialet för ensilering. Även pelusker torde giva goda skördar och ett på sensommaren ensilerbart foder. Den nu vanligen tillämpade växtföljden med särskilt gamla vallar borde brytas. Ökad odling av potatis och möjligen även av rovor borde prövas. Därjämte syntes böra undersökas de i Tyskland använda på hösten sådda och följande vår skördade och ensilerade blandningarna av luddvicker och inkarnatklöver samt sötlupin. Jämväl i Norrland gäve fodermärgkålen rätt goda skördar av stort värde på senhösten.

Omläggningen i växtföljd samt i skördemetod och konserveringsförfarande borde gå hand i hand. Uppfattningen av de olika kombinationernas värde syntes böra grundas på vilket realisationsvärde de finge i ladugården. Besättningen i en försöksgård borde uppdelas i likvärdiga grupper i anslutning till de olika växtföljds- och konserveringskombinationerna, som prövades i stort ute på fältet. Vissa kompletterande undersökningar borde kunna utföras i mindre skala, därvid såväl nya uppslag rörande växtföljds kombinationer borde prövas som bedömning av olika foderpartierts värde verkställas. Samarbete borde härutinnan ske med övriga norrländska försöksgårdar.

För att belysa hur nötkreatursstammens kvalifikationer vore beroende av gårdens foderproduktion borde de olika försöksgrupperna inom sig omfatta djur av olika förädlingsgrad och olika typ. Det vore av samma anledning betydelsefullt, att gården i detta samband upptog undersökningar över miljöfaktorernas inverkan under uppväxtåren och rörande den modifierande inverkan av riklig tillgång på goda betesmarker.

Försöksverksamheten borde mera avse de ekonomiska frågeställningarna än rena växtodlings- eller rena utfodringsfrågor eller rasproblem. Den syntes därför böra få en från redan befintliga försöksgårdar avvikande karaktär. Nödvändigheten att uppställa för mycket lång tidsföljd hållbara djurgrupper medförde, att besättningen måste bliva förhållandevis stor, även om kraven på utslagets precision i detta fall icke borde ställas lika höga som vid vanliga gruppöversök. Man syntes därför böra ha till förfogande en besättning på minst ett 70-tal kor och motsvarande mängd ungdjur, vilket för övre Norrland motsvarande en areal på minst 100 hektar öppen jord.

Norrbottens läns hushållningssällskaps förslag.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott har i sin skrivelse närmast tänkt sig, att för ifrågavarande ändamål skulle förvärvas de av Norrbottens egnehemsnämnd inköpta s. k. Hedquistska egendomarna vid Öjebyn i Piteå socken, vilka äro belägna 8 kilometer nordväst Piteå stad vid vägskalet till Älvsbyn och den övre bygden mitt i en av länets viktigaste odlingsbygder.

Sedan ett mera avlägset beläget skifte, vilket enligt hushållningssällskapets mening icke borde bibehållas, fränsålt, består gården av följande skiften med nedan angivna arealer i hektar räknade.

	Åker	Äng	Skog	S:a avrösningsjord	Total areal
Öjebyn	37,5820	8,7815	0,8330	1,1855	47,5490
Karlberg	31,4400	4,5175	169,5090	198,9635	234,9210
Storstrand	18,5920	3,6710	—	—	22,2630
Sundbergsskiftet	—	—	77,1810	110,7360	110,7360
Altertjärnsskiftet	—	—	10,6350	12,8290	12,8290
Summa	87,6140	16,97	258,1580	323,7140	429,21

Enligt verkställda undersökningar består jordmänen vid gården av 25 procent mo och sand, 37 procent mjälig och lerig mo och sand, 15 procent mjäla, 17 procent lättlera samt 6 procent mull- och gyttejord.

Förvaltningsutskottet har i sin skrivelse rörande ifrågavarande fastighets beskaffenhet anfört i huvudsak följande.

Omkring tre fjärdedelar av egendomen behöver grundkalkas, förslagsvis med i medeltal 3 000 kilogram kalk per hektar.

Vägarna mellan skiftena utgöras av allmänna, under vintern motorplogade landsvägar. Nedfartsvägarna måste öppethållas av gården.

Dräneringen har tidigare varit i mycket gott skick. Jorden är till ganska stor del av sådan karaktär, att den ej kräver dikning. Vissa kompletteringar av äldre täckdikningar, som utförts i trä, torde vara nödvändiga å cirka 30 hektar. Ett avlopp å Karlberg bör rensas och fördjupas samt ett nytt tagas upp från gårdsskiftets nordvästra hörn.

Egendomen var under förra ägarnas tid i mycket god hävd. Sedan år 1934 ha emellertid inga nötkreatur varit uppställda å densamma och vallarna ha knappast förnyats, varför hävden är i tillbakagång.

Det omedelbara medelsbehovet för förslagens genomförande — bortsett från kostnaderna för övertagande av själva gården — har förvaltningsutskottet beräknat sålunda.

	Kronor
Byggnader	284 000
Inventarier	86 100
Egentligt rörelsekapital förrädskapital $\frac{1}{3}$ av driftskostnaderna	20 000
Grundkalkning	9 000
Dikningar och förbättring av hävden	12 000

Summa 411 100.

Lantbrukshögskolans förslag.

Allmänna synpunkter.

Styrelsen för lantbrukshögskolan har som skäl för inrättande av en ny försöksgård i övre Norrland anfört följande.

Hela Norrlands jordbruk och alldeles speciellt det i övre Norrland bygger i betydligt högre grad än i mellersta och södra Sverige på animalieproduktion. Trots detta är denna produktion i allmänhet avsevärt mindre utvecklad i Norrland än i övriga delar av landet. Såsom av en av dåvarande föreståndaren för husdjursförsöksanstalten lämnad redogörelse framgår är detta beroende på olika faktorer. Växtodlingen utnyttjas långt ifrån rationellt, till följd varav avkastningens såväl kvalitet som kvantitet blir väsentligt lägre än vad som kan anses skäligt. Det måste dock anses uppenbart, att stora möjligheter föreligger att väsentligen höja Norrlands jordbruk genom en rationalisering särskilt av animalieproduktionen. Åtskilliga problem finnas emellertid, som här måste undersökas och lösas. En speciellt inriktad försöksverksamhet måste alltså få framträdande betydelse.

De nu inrättade försöksgårdarna, Brännberg intill Alträsk och Sunderbyn nära Luleå, vilka båda äro små, äro enbart inriktade på försök å växtodlingens område. För övre Norrland med produktionen så gott som helt inriktad på animalieproduktion föreligger otvivelaktigt ett starkt behov av en försöksverksamhet, som sträcker sig längre och framför allt kan belysa jordbruksdriftens lämpliga inriktning vid gårdar med husdjurskötsel som huvudsaklig uppgift. Såväl Brännberg som Sunderbyn sakna möjligheter för en sådan vidgad försöksverksamhet. Enligt sakkunnigas utsago måste man nämligen vid en verklig husdjursförsöksgård för att få fram nöjaktiga resultat med s. k. gruppörsök disponera över minst 70 mjölkande kor jämte ungdjur. För att föda en så stor besättning med hemmaproducerat foder torde för övre Norrland krävas en gård om cirka 125 hektar öppen jord.

Enligt styrelsens uppfattning är det ett framträdande allmänt intresse att så snart som möjligt kunna utvidga övre Norrlands försöksverksamhet på sätt här antytts. Nödvändigt blir då att för ändamålet anskaffa ett tillräckligt stort jordkomplex. I övre Norrland finnes emellertid endast ett ringa antal större gårdar.

Det är angeläget att i detta sammanhang något så när slutgiltigt lösa icke bara Norrbottens utan även Västerbottens, d. v. s. hela övre Norrlands försöksgårdsfråga. De nuvarande försöksgårdarna torde representera Brännberg mellanområdet och Sunderbyn kustområdet av bägge dessa landskap. Förvärvas ytterligare en försöksgård, speciellt för husdjursförsök, bör även den vara representativ för lika stort område. Samtidigt därmed synes den ena av de äldre försöksgårdarna böra nedläggas och verksamheten där överflyttas till den nya gården.

Beträffande det av hushållningssällskapet i Norrbottens län framlagda förslaget har högskolestyrelsen yttrat.

Det från hushållningssällskapet framkomna förslaget att för ändamålet förvärva de s. k. Hedquistiska egendomarna i Öjebyn intill Piteå har ingående prövats, bland annat vid besök å platsen. Som redan framhållits, finnes endast ett fåtal gårdar av tillräcklig storlek i övre Norrland. Även denna gård synes vara något knapp för att man med säkerhet skall kunna påräkna att avkastningen förslår till foder för så stort antal djur som erfordras för

försöksverksamheten. Emellertid kan denna brist avhjälpas genom inköp av ett intill gårdsskiftet liggande jordbruk tillhörigt Axel V. Bergstedt, om 19,2427 hektar tomt- och åkermark, 20 hektar odlingsbar mark, 85 hektar skogsmark och 21,799 hektar impediment. Komplexets sammanlagda areal öppen mark skulle i sådant fall uppgå till inemot 124 hektar, vartill kommer viss odlingsbar mark. Öjebyns belägenhet, 8 kilometer från Piteå, centralt i ett betydelsefullt jordbruksdistrikt, talar starkt för lämpligheten av förslaget. Den relativt sydliga belägenheten gör, att försöksresultaten måste anses väl representativa jämväl för Västerbottens kustland. En ytterligare omständighet som talar för förslaget är närheten till Grans lantushålls- och lantmannaskola. Jordarterna äro de inom förevarande distrikt vanligen förekommande. Åkerfälten äro jämna och sammanhängande. Skogstillgångarna — jämte det Bergstedtska hemmanet öfver 340 hektar — få anses betydande. En olägenhet är dock, att inägorna äro delade på tre olika skiften; de bägge utskiftena vardera belägna cirka 2 kilometer från gårdsskiftet. Emellertid bör det ena av utskiftena, Karlberg, helt iordningställas som permanenta betesmarker. Höet å det andra utskiftet, Storstrand, kan förvaras i en särskild lada å skiftet för att under vintern efter hand föras till ladugården. Härigenom torde nämnda olägenhet kunna i stort sett bortelimineras.

Högskolestyrelsen har alltså för sin del kommit till den uppfattningen, att det framlagda förslaget måste anses fullt tillfredsställande. Inrättas Öjebyn till försöksgård, bör försöksverksamheten vid Sunderbyn samtidigt kunna dit överflyttas. Här må för öfrigt framhållas, att Sunderbyn, vars jord delvis är tämligen ojämn, icke är särskilt lämplig som försöksgård. Vid avyttring av Sunderbyn torde kunna beräknas inflyta 60 000 kronor för den fasta egendomen.

För att belysa vilka områden ur växtodlingssynpunkt, som skulle bli representerade genom att förlägga försöksgårdar till Brännberg och Öjebyn, har högskolestyrelsen återoplat utredningar, som verkställts dels av föreståndaren för Brännbergs och Sunderbyns försöksgårdar, dels ock av hushållningssällskapet i Norrbottens län.

Av *försöksgårdsföreståndarens utredning* må här återgivas följande.

I fråga om lufttemperaturen representerar Brännberg ett ganska brett område i Västerbotten och Norrbotten med strängare klimat än den rena kustbygden och kan i viss mån jämföras med rätt långt in i landet belägna orter. Kustlandet av samma län — med utlöpare in i älvdalarna — där en högst betydande del av de båda länens åkerjord är belägen, måste anses rätt väl representerat av Öjebyn.

Jämväl i nederbördshänseende böra såväl Brännberg som Öjebyn väl representera nämnda områden i mellanbygden, respektive kustlandet.

Vid Öjebyn är jordarten till övervägande del mullhaltig moblandad mjäla, typisk för kustbygden och nedre älvdalarna i Norr- och Västerbotten. Alunjord av den utpräglade typ, som förekommer på vissa lokaler i Norrbotten, finnes knappast vid det s. k. Hedqvistska jordbruket, men komplettering med fast försöksfält på dylik jord kan lätt ordnas.

Jordarten vid Brännberg är i huvudsak mäktig starrtorv med inslag av brunmosstorv. Enligt de uppgifter, som framlades efter inventeringen av odlingsjord i Norrland och Dalarna 1916—1920, funnos å enbart kronoparker 111 000 hektar odlingsbara torvmarker, varav 60 procent i Norrbotten och 31 procent i Västerbotten. Härav lågo i kustlandet inom respektive län 57 och 20 procent. Av utredningen framgick även, att 75 procent av de till myrjordbruk lämpliga markerna lågo ovanför högsta marina gränsen. De

inventerade torvmarkerna voro i huvudsak av samma karaktär som Brännbergsmyn. Betydande delar av övre Norrlands torvmarker ha uppodlats under de senaste 25 åren. Torvjordarna utgöra drygt hälften av den uppodlade jorden eller 500 à 600 hektar årligen. Även om det i brist på officiella uppgifter ännu är omöjligt att närmare fixera någon viss areal av uppodlade torvjordar, kan man med ledning av det sagda säkerligen utgå ifrån att denna kan räknas i tiotusentals hektar.

Hushållningssällskapet i Norrbottens län har upprättat en sammanställning i tablåform, utvisande i vilken utsträckning arealen kulturjord i Norrbottens län enligt 1937 års jordbruksräkning kan anses vara representerad av de båda gårdarna Brännberg och Öjebyn.

Sammanställningen har följande innehåll.

S o c k e n	Brännberg beräknas representera hektar	Öjebyn beräknas representera hektar	Ingen av går- darna anses representera hektar
Hortlax	ca 700	ca 1 400	—
Piteå	» 1 000	» 6 500	—
Norr fjärden	» 500	» 2 500	—
Älvsbyn	» 1 000	» 2 000	ca 800
Arvidsjaur	» 2 000	—	» 1 300
Arjeplog	» 300	—	» 740
Nederluleå	» 450	» 7 350	» 2 000
Överluleå	» 1 250	» 5 400	» 1 650
Edefors	» 800	» 600	» 600
Jokkmokk	» 750	» 200	» 1 150
Råneå	» 1 000	» 3 000	» 1 000
Töre	» 500	» 1 000	» 500
Neder Kalix	» 1 000	» 2 000	» 1 100
Över Kalix	» 1 500	» 400	» 400
Gällivare	» 2 000	» 200	» 380
Nedertorneå	» 350	» 450	» 633
Karl Gustaf	» 1 000	» 600	» 568
Hietaniemi	» 500	» 200	» 360
Övertorneå	» 700	» 500	» 447
Korpilombolo	» 350	» 200	» 125
Tärendö	» 200	» 50	» 173
Pajala med Muonionalusta	» 350	» 400	» 541
Junosuando	» 100	» 150	» 111
Jukkasjärvi	—	—	» 859
Karesuando	—	—	» 121
Summa	ca 18 300	ca 35 100	ca 15 558

I anslutning till sammanställningen har hushållningssällskapet anfört följande.

Av sammanställningen framgår att av 68 958 hektar kulturjord Brännberg beräknas representera cirka 18 300 hektar eller 26,5 procent, Öjebyn cirka 35 100 hektar eller 50,9 procent under det att cirka 15 558 hektar eller 22,6 procent ej kan anses representeras inom någon av dessa försöksgårdar.

Jordarten, klimatet och nederbördsförhållandena i Öjebyn äro i stort sett representativa för länets kustbygd. Ju längre uppifrån kusten man kommer mot länets mellanbygd dess större del av den odlade jorden överensstämmer ur växtodlingssynpunkt med förhållandena vid Brännberg och storparten av den jord, som ej kan anses representeras av någondera av dessa försöksgårdar, måste sägas vara belägen i överbygden.

I detta sammanhang bör påpekas att även ur utfodringssynpunkt för eventuell planläggning av utfodringsförsök dessa två försöksgårdar torde representera en motsvarande del av länets jordbruk. Då emellertid endast Öjebyn har den storlek och den arealomfattning som väl är nödvändig för en försöksgård på detta område torde för utfodringsförsök under alla förhållanden foder behöva anskaffas från gårdar, representerande andra jordbruksförhållanden än de vid Öjebyn. Här kan alltså hela länets jordbruk bliva representerat vad det gäller vinterutfodring. Försök med betande djur torde däremot ej kunna ordnas å Öjebyn annat än för den jordbruksbygd egendomens jord representerar. Men att från denna synpunkt erhålla någon lämpligare försöksgård än Öjebyn, en gård som skulle representera en ännu större del av länets jordbruk ur såväl husdjurs- som växtodlingssynpunkt, torde ej vara möjligt med de ytterst olikartade förhållanden som här äro rådande i kustbygden, jämfört med den övre bygden. Kustbygden är också det område, som har de största arealerna odlingsvärd mark och där de största förutsättningarna för ett effektivt utnyttjande av erhållna försöksresultat föreligga. Vid denna försöksgård vunna resultat böra också kunna utnyttjas i praktiken inom stora delar av angränsande läns kustbygd.

Organisation av och arbetsuppgifter för Öjebyns försöksgård.

Högskolestyrelsen har framhållit, att någon olägenhet att vid en och samma gård bedriva såväl jordbruks- som husdjursförsök icke torde i organisatoriskt hänseende föreligga. Självfallet finge organisationen icke hindra att vederbörande försöksanstalt utövade den högsta tillsynen över de olika försöksuppgifternas handhavande och erhöile erforderligt inflytande vid beslut om upptagande av försöksuppgifter.

Lämpligt skulle enligt högskolestyrelsen även vara att vid Öjebyn anordnades trädgårdsförsök, vartill tjänlig mark kunde upplåtas intill huvudbyggnaden. För den omedelbara tillsynen över dessa försök torde med fördel någon av lärarna vid Grans lantmannaskola kunna anlitas.

Beträffande organisationen av verksamheten vid försöksgården har styrelsen vidare anfört.

Som föreståndare för en så pass stor gård som Öjebyn måste utses en person med prövad förmåga att rationellt och självständigt kunna sköta ett jordbruk. Här gäller bland annat att producera foder till en betydande kreatursbesättning. Givetvis måste denne befattningshavare, liksom övriga försöksgårdsföreståndare, ha förvärvat erforderliga insikter i försöksväsende. Försöksuppgifterna böra, under försöksanstalternas ledning, handhavas av två assistenter, en för husdjursförsök och en för jordbruksförsök.

Då kreatursbesättningen bör bestå av 70 kor jämte ungdjur, 2 tjurar, 7 suggor, 1 galt, 50 gödsvin samt 6 arbetshästar, får man för skötseln av dessa djur räkna med en ladugårdsförmän samt elever. Med hänsyn till att behov föreligger för övre Norrland av en utbildningsanstalt för ladugårds-skötare, bör vid Öjebyn anordnas kurser för sådant ändamål. Eleverna i dessa kurser få givetvis praktisera i stallarna.

För gårdens skötsel i övrigt synes icke behöva räknas med mer än två fast anställda, en rättare och en traktorskötare, vilken tillika bör kunna biträda med vissa mekaniska reparationsarbeten. I övrigt torde gården kunna skötas med elever och sommartid tillfälligt anställd personal.

Försöksgårdens iordningställande m. m.

Högskolestyrelsen har beträffande frågan om iordningställande av Öjebyn såsom försöksgård m. m. anfört följande.

Jorden å Öjebyn kan icke anses för närvarande ligga i särskilt god kultur. Sedan 1934 saknar gården nötkreatur. Åkrarna behöva dräneras och kalkas samt äldre vallar plöjas. Det torde därför dröja åtskillig tid innan gården är i sådant skick, att där med hänsyn till fodertillgången kan bedrivas husdjursförsök i den skala som avsetts.

Den hemmansdel, tillhörig Axel V. Bergstedt, som ytterligare bör förvärvas, är till salu först i maj 1944 till ett pris av 50 000 kronor. Taxeringsvärdet är 30 400 kronor.

Gården i övrigt är redan år 1938 inköpt av egnahemsnämnden i Norrbottens län för 150 000 kronor. Dess övertagande för försöksändamål behöver alltså icke föranleda någon särskild medelsanvisning utan allenast ett Kungl. Maj:ts beslut, att gården skall överföras till statens domäners fond.

Gården får anses relativt väl bebyggd, ehuru samtliga hus äro omoderna och tarva viss modernisering. Djurstallarna måste — icke minst med hänsyn till försöksverksamhetens speciella behov — helt nybyggas. I övrigt torde befintliga hus, bortsett från en lada å Storstrandsskiftet som behöver nybyggas, täcka behovet.

Med hänsyn bland annat till gårdens nuvarande hävd synas nybyggnaderna av djurstallar kunna anstå några år. Nybyggnad skulle också nödvändiggöra en omedelbar anskaffning av full uppsättning djur (för att vintertid hålla erforderlig värme i stallarna), vilket för närvarande även ställer sig mycket dyrbart. Att i nuvarande läge å arbetsmarknaden och med rådande brist å viss byggnadsmateriel igångsätta så omfattande byggnadsarbeten vill styrelsen ej heller för sin del förorda. Dessa arbeten böra i stället komma till utförande i ett läge, då statsmakterna av arbetsmarknadspolitiska skäl äro nödsakade att särskilt stimulera byggnadsverksamheten.

Efter vad styrelsen inhämtat kommer genom egnahemsnämndens försorg en byggnad att sättas i stånd för två förmän med en lägenhet för gårdsrättaren om tre rum och kök m. m. samt en lägenhet om två rum och kök, varjämte mangårdsbyggnaden skall inredas så att den inrymmer bostad för föreståndare om fyra rum och kök, kontor om tre rum jämte laboratorium, två dubletter för assistenter, två gästrum samt ett större samlingsrum.

Enligt styrelsens förmenande bör gården så snart som möjligt övertagas av lantbrukshögskolan och föreståndare utses för densamma. Dennes första uppgift blir att sätta gården i stånd, dränera och kalka de delar av jorden som äro i behov därav och som icke behövas för kalknings- och dräneringsförsök samt undersöka i vad mån befintliga hus kunna användas och kontrollera erforderligt byggnadsarbete. Till en början bör föreståndaren för själva gårdens skötsel reda sig med den nuvarande rättaren, en djurskötare och tillfällig arbetskraft under sommaren.

Så snart ske kan bör en viss nötkreatursbesättning uppställas på gården, exempelvis den som nu finnes å Sunderbyn. Befintliga stallar torde kunna provisoriskt användas härför. Genom uppfödning och eventuellt inköp successivt av ungdjur bör eftersträvas att så småningom få upp besättningen i önskad storlek.

Samtidigt med att Sunderbyn försäljes kan den försöksverksamhet som bedrivs där överflyttas till Öjebyn. Detta torde kunna ske så gott som omedelbart, helst som dessa försök icke omfatta stora områden. Genom Sunderbyns nedläggande lösgöres en assistent för försöksverksamheten vid Öjebyn. Den nuvarande föreståndaren för Brännbergs och Sunderbyns försöksgårdar torde ha att sköta Brännberg utan biträde av assistent.

Byggnadsarbeten, som ej kunna utföras med gårdens folk, torde böra anstå, till dess erfarenhet vunnits om behovet av nybyggnader. Lämpligt lär vara att under den närmaste tiden mot månadslön anställa en snickare, som kan utföra det mesta av byggnadsarbetena. Det förtjänar framhållas, att flertalet byggnader äro uppförda av grovt timmer av bästa kvalitet, att mån vissa byggnader bliva överflödiga, torde därför en icke oväsentlig tillgång på virke komma att uppstå. I de betydande skogar, som höra till gården, kan virkesbehovet kompletteras.

Engångsutgifter.

I fråga om de engångsutgifter, som skulle bli erforderliga för försöksgårdens istandsättande, har högskolestyrelsen yttrat.

Gården, som i inköp kostat 150 000 kronor, står inklusive inventarier egnehemsnämnden för närvarande i en nettokostnad av omkring 180 250 kronor. Bland inventarierna, vilka torde böra övertagas med gården, ingå traktor, radsåningsmaskin, självbindare, tröskverk och 3 hästar.

För det s. k. Bergstedtska hemmanet kräves en köpeskilling av 50 000 kronor.

Till komplettering av besättningen å Sunderbyn och inköp av avelssvin bör beräknas 20 000 kronor.

Försöksinventarier för jordbruksförsök kunna överflyttas från Sunderbyn. Till komplettering av det döda inventariebeståndet å Sunderbyn och Öjebyn kan beräknas 10 000 kronor samt till försöksinventarier för husdjursförsök 5 000 kronor.

I fråga om byggnadskostnaderna föreligga dels vissa beräkningar av hushållningssällskapet i november 1939, dels kostnadsförslag upprättade hösten 1942 av egnehemsnämnden i Norrbottens län, dels ock vissa kompletterande beräkningar och förslag genom statskonsulenten H. Ryde och lantbruksförbundets byggnadsförening (L. B. F.).

Enligt hushållningssällskapets beräkningar skulle djurstallar med lada och loge, gödselhus och silos kosta 191 000 kronor, medan egnehemsnämnden uppskattar kostnaden till 300 000 kronor. Sistnämnda förslag har underkastats bearbetning av statskonsulenten Ryde och L. B. F. Genom inskränkning å överflödiga utrymmen m. m. torde dessa kostnader — under förutsättning jämväl att arbetena icke komma till utförande under nuvarande ogynnsamma förhållanden — böra hållas inom en kostnadsram av högst 200 000 kronor.

För en timrad lada under eternittak å Storstrandsskiftet har egnehemsnämnden beräknat 19 000 kronor. Kostnaderna böra, under förutsättning att äldre virke från befintliga smålador kan utnyttjas samt ladan hållas inom skälig storlek, icke överstiga 8 000 kronor.

Hushållningssällskapet har beräknat kostnaderna för reparation av lada och bostadshus m. m. till cirka 79 000 kronor. Egnehemsnämndens byggnadsexpert har ursprungligen uppskattat kostnaden enbart för reparation av 5 bostadshus, å huvudgården till 171 000 kronor. Efter närmare undersökningar ha dessa kostnader ansetts kunna nedsättas till 67 595 kronor, men här till komma kostnader, enligt nämnde experts beräkningar, för 2 utbus

32 270 kronor och för vissa hus å det Bergstedtska hemmanet 16 398 kronor. Om arbetena utföras successivt torde kostnaderna dock icke behöva uppgå till angivna belopp. Beloppet 67 595 kronor avser reparation av mangårdsbyggnad och en arbetarbostad, vilka arbeten omedelbart skola påbörjas. För mangårdsbyggnaden bör skäligen beräknas 30 000 kronor och för arbetarbostaden 15 000 kronor. Beträffande övriga arbeten synes, med hänsyn till byggnadernas nuvarande beskaffenhet, ett belopp av 15 000 kronor vara fullt tillräckligt.

Mot dessa utgifter svara framdeles inflytande medel vid försäljning av Sunderbyn om 60 000 kronor.

För dränering och kalkning kan beräknas sammanlagt 35 000 kronor.

Med ledning av det förut anförda har högskolestyrelsen, som utgått från att gården skulle övertagas omedelbart, upprättat följande kostnadskalkyl.

	Budgetåret 1943/44	Senare budgetår
Huvudgården	kronor 180 250	
Utfört reparationsarbete ..	» 45 000	kronor 225 250 ¹
Bergstedtska hemmanet.....	» 50 000	
Dränering och kalkning	» 20 000	kronor 15 000
Kreatursbesättning		» 20 000
Döda inventarier, komplettering.....	» 5 000	» 5 000
Inventarier för husdjursförsök		» 5 000
Djurstallar		» 200 000
Lada		» 8 000
Reparationer		» 15 000
Summa kronor	kronor 300 250	kronor 268 000
Avgår Sunderbyn		» 60 000
Rest		kronor 208 000
Tillhopa kronor 508 250		

Årliga utgifter.

För den egentliga försöksverksamheten, däri inbegripet avlöning till två assistenter à 5 600 kronor för år, har högskolestyrelsen beräknat ett årligt belopp om 25 000 kronor. Då såsom förut framhållits assistenten vid Brännberg och Sunderbyn kunde indragas, innebure förslaget i fråga om assistentbefattningar endast ökning med en tjänst. Under de närmaste åren, då försöken måste inskränkas till växtodlingsförsök, torde man kunna räkna med betydligt lägre försökskostnad än som här angivits, men måste då i stället förutsättas, att vissa medel komme att erfordras för dränering och kalkning.

Anslagsbehov för första verksamhetsåret.

Beträffande första verksamhetsårets kostnader har högskolestyrelsen anført följande.

Övertagandel av den av egnahemsnämnden i Norrbottens län inköpta egendomen i Öjebyn torde icke komma att kräva någon särskild medelsanvisning. Kungl. Maj:t lär i administrativ väg kunna förordna om gårdens överförande till statens domäners fond samt besluta om erforderlig avskrivning för

¹ Särskilt anslag härför torde icke behöva äskas av riksdagen.

eventuell driftsförlust. I detta sammanhang må framhållas nödvändigheten av att lantbrukshögskolan själv får handhava skötseln av gårdens skogar. För att få fram driftsekonomiska resultat är det nämligen ett oeftergivligt villkor att förfoga jämväl över skogen. Kan detta icke ske förfelas delvis syftet med försöksgården. Självfallet måste högskolan vid handhavandet av denna förvaltningsuppgift anlita biträde av skoglig sakkunskap.

Under budgetåret 1943/44 erfordras medel för följande åtgärder, dels för inköp av det Bergstedtska hemmanet 50 000 kronor, dels för dränering och kalkning 20 000 kronor samt dels för komplettering av det döda inventariebeståndet 5 000 kronor. Det totala anslagsbehovet för dessa ändamål för nästa budgetår skulle alltså stanna vid $(50\,000 + 20\,000 + 5\,000 =) 75\,000$ kronor. Härifrån skulle avgå 60 000 kronor som beräknas inflyta vid försäljning av Sunderbyn. Gårdens avkastning under de närmaste åren kan skäligen icke beräknas förslå mer än till utgifter för avlöning av rättare, övriga arbetsbiträden och snickare samt för inköp av konstgödsel m. m. För avlöning av föreståndare torde därför medel tills vidare böra äskas av riksdagen. Föreståndaren synes åtminstone för de närmaste åren böra erhålla avlöning enligt lönegraden Eo 24. För budgetåret 1943/44 torde avlöning lämpligast böra utgå i form av arvode som skäligen kan bestämmas till 8 000 kronor, dyrtidstillägg däri inräknade. Utredningen förutsätter, att föreståndarbefattningen från och med andra verksamhetsåret kommer att upptagas å lantbrukshögskolans personalförteckning.

I den mån försöksverksamheten vid Sunderbyn överflyttas till Öjebyn, torde anslagsposten för driftunderskott vid förstnämnda försöksgård kunna få disponeras för ändamålet.

Det totala anslagsbehovet för första verksamhetsåret kan sålunda beräknas till $(15\,000 + 8\,000 =) 23\,000$ kronor. Då gården bör övertagas snarast möjligt, synes för budgetåret 1942/43 till löner m. m. böra beräknas ett belopp av 5 000 kronor, vartill kommer ett rörelsekapital om 25 000 kronor för gårdens förvaltning.

Enligt vad av handlingarna i ärendet framgår förvärvades Öjebyns egendom den 10 november 1938 av egnahemsnämnden i Norrbottens län. Köpeskillingen utgjorde 150 000 kronor. Gården har efter inköpet förvaltats av egnahemsnämnden, som anställt rättare och drivit jordbruket i egen regi.

Därvid ha icke hållits några nötkreatur å gården, varför höskördarna i allmänhet försålts å rot och vissa betesmarker utarrenderats. Från gården ha mindre områden för sammanlagt cirka 30 000 kronor fransålts för egnahemsändamål och till komplettering av ofullständiga jordbruk. Under den tid egnahemsnämnden innehaft egendomen ha vissa inventarier inköpts — bland annat traktor, radsåningsmaskin, självbindare, tröskverk och 3 hästar — mangårdsbyggnaden och en förmansbostad reparerats samt vissa åtgärder vidtagits till hävdens förbättrande.

Erforderliga belopp för inköp av gården och till gäldande av de löpande utgifterna ha disponerats från medel, som stått till egnahemsnämndens förfogande för jordanskaffningsändamål. Statens bokförda nettoutgifter för egendomen, vilka påförts jordfonden, uppgingo den 31 januari 1944 till omkring 313 000 kronor, vari inräknats kostnaden för reparation av mangårdsbyggnad, förmansbostad, verkstadsbyggnad och magasin m. m. med i runt tal 100 000 kronor. För närvarande pågår iordningställande av en ungdjursladu-

gård med plats för 33 djur för en beräknad kostnad av 20 000 kronor. Å gården äro bokförda utestående fordringar om sammanlagt omkring 11 700 kronor, avseende köpeskilling för försålda jordområden. Värdet av de inventarier, som skulle kunna övertagas av försöksgården, uppgår till i runt tal 38 000 kronor.

Yttrandena.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Norrbottens län har framhållit angelägenheten av att den föreslagna försöksgården i Öjebyn inrättades så snart ske kunde och i huvudsaklig överensstämmelse med högskolestyrelsens förslag. Av förvaltningsutskottets yttrande må i övrigt återgivas följande.

För en utveckling i önskad riktning av växtodlingen och husdjursskötseln i övre Norrland är för visso en omfattande försöksverksamhet av största betydelse. Även om jordbruket här under de senaste årtiondena väsentligt förbättrats och husdjursskötseln gjort avsevärda framsteg, är avkastningen av övre Norrlands jordbruk dock ännu synnerligen otillfredsställande i jämförelse med vissa andra delar av landet. Detta sammanhänger för visso i stor utsträckning med bristen på sådana större egendomar, vilka i södra och mellersta Sverige i regel ha varit de, som gått i täten i fråga om rationell jordbruks- och husdjursskötsel. Otvivelaktigt har emellertid ett helt komplex av orsaker gemensamt bidragit till att utvecklingen här inte gått i samma tempo som i landets sydligare delar. Landsdelens avskildhet och den glesa bebyggelsen har givetvis också varit en starkt bidragande orsak.

Emellertid visar statistiken, att avkastningen av sådana växter, som lämpa sig för odling under här rådande klimatiska förhållanden, är fullt jämförbar med avkastningen i sydligare landsdelar. Ett talande exempel härpå är avkastningen av potatis i Norrbotten, vilken år 1942 av statistiska centralbyrån beräknats till 18 870 kilogram per hektar; det högsta i hela landet. Medelskörden av potatis för hela riket var under år 1942 13 480 kilogram per hektar och i medeltal för åren 1932—1941 14 670 kilogram. Även foderrotfrukterna visa högre avkastning per hektar i Norrbotten än i medeltal för hela landet, eller 42 460 kilogram mot 35 710 under år 1942.

Även korn och välskötta vallar lämna i Norrbotten en avkastning, som är fullt tillfredsställande.

De försöksgårdar i Norra Sunderbyn och Alträsk, som på sin tid organiserades och under en lång följd av år drevos av kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå, ha otvivelaktigt haft sin stora betydelse för den utveckling på växtodlingens område, som ägt rum. Helt säkert skulle resultatet av verksamheten vid dessa gårdar varit än mer påfallande, därest icke avsaknaden av ekonomiska resurser för mera intensifierad och allsidig försöksverksamhet ävensom otillräckligt samarbete med ledningen för den statliga försöksverksamheten legat hindrande i vägen.

I och med att staten övertog ifrågakvarande försöksgårdar ansågos de förhållanden, som motverkat en intensifierad försöksverksamhet, vara bragta ur världen och att dessa båda gårdar, som var för sig representera huvudparten av de jordmånstyper och klimatförhållanden, som äro förhärskande i övre Norrland, borde för närvarande väl tillgodose behovet av försöksgårdar på växtodlingens område.

Med hänsyn till produktionens inriktning i den landsdel, varom här är fråga — foderväxtodling och animalieproduktion — fann hushållningssäll-

skapet det synnerligen angeläget, att en försöksgård för husdjursförsök inrättades.

Det är därför med största tillfredsställelse som förvaltningsutskottet konstaterar, att ett utformat förslag i sådan riktning nu föreligger samt att förslaget innebär inrättande av ifrågavarande försöksgård å den av sällskapet föreslagna egendomen, vilken enligt förvaltningsutskottets bestämda uppfattning är representativ för hela övre Norrlands kustland. Även om förvaltningsutskottets ursprungliga mening var den, att de båda försöksgårdarna Norra Sunderbyn och Alträsk även i fortsättningen skulle bibehållas för växtodlingsförsök, finner förvaltningsutskottet likväl, sådana förhållandena nu äro, det ändamålsenligast, att även växtodlingsförsöken för kustbygden förläggas till Öjebyn. Med tillfredsställelse konstaterar förvaltningsutskottet vidare förslaget innebär, att ett område intill huvudgården avsättes för trädgårdsförsök. Därmed kommer även denna för övre Norrlands vidkommande synnerligen trängande försöksfråga att få en tillfredsställande lösning.

Det är klart att förvaltningsutskottet gärna skulle önska, att försöksgårdens slutliga utformning med byggnader och erforderliga levande inventarier (försöksobjekt) skedde i något hastigare takt än förslaget avser. Å andra sidan inser förvaltningsutskottet de svårigheter såväl ur kostnadssynpunkt som med avseende å tillgången på byggnadsmaterial m. m., som i nuvarande läge göra sig gällande.

För försöksverksamhetens kontinuitet är det enligt förvaltningsutskottets förmenande angeläget, att man kan räkna med att försöksassistenterna stanna vid gården under längre tid. Enligt förslaget skulle bostäderna för assistenterna endast utgöras av dubletter — således avsedda för ogifta befattningshavare. Erfarenheten visar, att ogifta befattningshavare av den kategori, varom här är fråga, icke stanna någon längre tid i övre Norrland. Förvaltningsutskottet vill därför framhålla, att det för försöksverksamhetens kontinuerliga bedrivande synes angeläget, att bostäderna för assistenterna så utformas, att möjligheter föreligga för anställande av gifta befattningshavare. Skulle det av kostnadsskäl icke vara möjligt att redan från början uppföra familjebostäder åt assistenterna, synes styrelsens förslag härutinnan böra betraktas som ett provisorium.

Även *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Västerbottens län* har tillstyrkt förslaget om inrättande av en särskild husdjursförsöksgård för övre Norrland vid Öjebyn. Förvaltningsutskottet har emellertid därvid uttalat den bestämda förväntan, att så snart ske kunde ytterligare en försöksgård avseende jordbruksförsök inrättades och förlades till Västerbottens län. Hushållningssällskapet hade också för sådant ändamål inköpt en jordbruksfastighet i Nysätra socken, vilken efter utvidgning torde kunna lämpa sig till försöksgård. Härom har förvaltningsutskottet yttrat.

Vid den nu föreslagna husdjursförsöksgården kommer försöksverksamheten tydligen så gott som enbart att inriktas på förutsättningarna för animalieproduktionen och härutinnan torde resultaten bliva representativa för en betydande del av övre Norrland och sålunda även i viss mån för Västerbottens län. I vad det gäller rena jordbruksförsök torde representativiteten bliva mera begränsad. Men även bortsett härifrån är det enligt sällskapets mening behöfligt med en jordbruksförsöksgård av vanlig typ i det betydande jordbruksområde, som övre Norrland utgör. Även om jordbruket i övre Norrland under alla omständigheter måste få en tydlig inriktning mot ani-

malieproduktion, bör det dock vara möjligt att i avsevärt högre grad än vad nu är fallet differentiera jordbruksdriften även i detta jordbruksområde. Det skulle därför vara av utomordentlig betydelse för övre Norrlands jordbruk, om en särskild försöksgård av vanlig typ kunde inrättas, där de lokala betingelserna för växtodlingen överhuvud kunde prövas i allsidigare försök.

Lantbruksstyrelsen, som tillstyrkt att föreliggande förslag snarast möjligt genomfördes, har i huvudsak anfört följande.

I samband med inrättandet av den föreslagna försöksgården i Öjebyn torde försöksgården i Sunderbyn böra nedläggas, enär densamma ej längre synes lämplig för sitt ändamål. Anordnandet av en försöksgård med speciell inriktning på husdjursförsök får anses särskilt betydelsefull i denna del av landet, där husdjurskötseln har en så dominerande ställning i lant-hushållningen. Värdet av försöksgården, i vad avser husdjursförsöken, synes därför bliva stort ej blott för Norrbottens län utan även för Västerbottens och övriga norrländska län, inom vilka bedrivs avel av samma kreatursras, som kommer att hållas på försöksgården. Vissa av de rön, som komma att göras vid försöksgården, torde även få betydelse för landets kreatursskötsel i övrigt.

Vid gården skola även bedrivas växtodlings- och trädgårdsförsök. De förra bliva ett naturligt led i anpassningen mellan gårdens växtodling och kreatursskötsel.

Försöksgårdens betydelse för växtodlingen synes bliva lika stor som försöksgårdens i Sunderbyn. För Norrbottens län kan den sålunda bliva vägledande i vad rör fastmarksjorden. Betydelsen av växtodlingsförsöken vid den föreslagna försöksgården är däremot för Västerbottens län mera oviss. De klimatiska betingelserna äro nämligen icke fullt jämförliga. Dessa synas i Norrbottens läns kustland mera överensstämma med de i Västerbottens läns lappmark rådande än de, som råda i Västerbottens läns kustland, där klimatet är väsentligt gynnsammare än i Norrbottens läns. Vad Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anfört om angelägenheten av att en försöksgård framdeles förläggas till Västerbottens läns kustland, synes därför böra beaktas. Under nuvarande förhållanden lär emellertid en särskild försöksgård icke kunna förläggas till Västerbottens län, bland annat på grund av att lämplig egendom ännu ej finnes tillgänglig. Enligt vad lantbruksstyrelsen erfarit har Västerbottens läns hushållningssällskap för avsikt att fullfölja jordförvärv i den omfattning, som enligt preliminär planläggning ansetts erforderlig för en försöksgård inom länet. Med hänsyn till förekomsten inom ifrågavarande län av den största åkerarealen bland de norrländska länen och den fortgående expansionen av länets jordbruk synes en försöksgård främst för växtodlings- och trädgårdsförsök framdeles böra förläggas till sagda län. En sådan framtida utbyggnad av försöksgårdsinstitutionen utgör emellertid intet hinder för att den föreslagna försöksgården i Öjebyn kommer till stånd. Denna försöksgårds planläggning och uppgift förändras nämligen icke i det väsentliga genom tillkomsten av ytterligare en försöksgård i övre Norrland. En lösning efter nu föreslagen linje synes därför lämplig, även om den, i vad rör växtodlingsfrågorna, ej kan anses utgöra den slutgiltiga lösningen för mer än Norrbottens län.

Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ifrågasatt, att familjebostäder skulle uppföras för assistenterna vid försöksgården redan vid densammas inrättande. Även om de anförda synpunkterna äro värda beaktande, synes det för närvarande omöjligt att avgöra, huruvida familjebostäder för sagda befattningshavare bliva behöfliga. Därjämte torde det vara

ogynnsamt att nu igångsätta ifrågavarande byggnadsverksamhet, varför detta spörsmåls ställande på framtiden synes vara motiverat.

De beräknade engångs- och årskostnaderna föranleda icke någon erinran från lantbruksstyrelsens sida.

Statskontoret har i betraktande av nuvarande hårt ansträngda statsfinansiella läge ansett starka betänkligheter möta mot den föreslagna utvidgningen av den statliga försöksverksamheten, för vilken det enligt förslaget skulle erfordras ett betydande kapitaltillskott och dessutom ganska omfattande nybyggnader. Ämbetsverket har därför ansett sig böra föreslå, att realiserandet av det framlagda förslaget tills vidare finge anstå. De i förslaget upptagna kostnadsberäkningarna undandroge sig i stort sett statskontorets bedömande.

Allmänna lönenämnden har ifrågasatt, om icke åtminstone till en början det kunde vara tillfyllest med en assistentbefattning vid försöksgården. Skulle två assistentbefattningar befinnas omedelbart nödvändiga, borde övervägas, om icke för den ene assistenten kunde bestämmas visst lägre arvode.

Departements-
chefen.

Till den betydande utveckling, som landets jordbruk undergått, har utan tvivel försöksverksamheten i icke ringa grad bidragit. Den statliga försöksverksamheten å växtodlingens och husdjursskötselns område bedrivs för närvarande under ledning av lantbrukshögskolan vid två särskilda anstalter, anstalten för jordbruksförsök och anstalten för husdjursförsök. Under anstalten för jordbruksförsök sortera ett flertal inom skilda delar av landet belägna försöksgårdar, där mera lokalt betonade försök utföras. I sakens natur torde ligga, att de synnerligen olika betingelser med hänsyn till klimat och jordmån, som äro rådande för jordbruket inom skilda delar av landet, nödvändiggor att försöksverksamheten bedrivs å ett flertal platser. Det försöksgårdssystem som nu finnes är emellertid icke fullständigt. En ytterligare utbyggnad av detsamma har förutsatts och behovet därav har vid olika tillfällen understrukits av statsmakterna. Verksamheten vid försöksgårdarna har hittills framför allt inriktats på växtodlingens område. Husdjursförsök ha där bedrivits endast i begränsad omfattning, vilket bland annat torde sammanhånga därmed att de nu befintliga försöksgårdarna i allmänhet ansetts vara för små att föda tillräckligt stora kreatursbesättningar för möjliggörande av s. k. gruppörsök.

Även å husdjursskötselns område framträder emellertid starkt behovet av en lokalt inriktad försöksverksamhet. Framförallt är detta fallet för övre Norrland, där jordbruket på ett helt annat sätt än längre söderut bygger på animalieproduktionen. För att skaffa underlag för en behövlig rationalisering av denna produktion torde erfordras en lokalt bedriven försöksverksamhet, som även omfattar verkliga husdjursförsök i relativt stor skala. Resultaten av en sådan verksamhet torde kunna skapa förutsättningar för större lönsamhet för jordbruket och betydligt ökad livsmedelsproduktion i denna landsända. Särskilt för ett landskap som Norrbotten med dess relativt stora folkökning framträder behovet av en sådan utveckling starkt.

För närvarande bedrivs försök å växtodlingens område inom Norrbottens län vid två försöksgårdar, nämligen Brännberg samt Sunderbyn som representerar kustområdet. Båda dessa gårdar äro emellertid tämligen små, och någon egentlig husdjursförsöksverksamhet kan därför icke bedrivs vid dessa gårdar.

I det av styrelsen för lantbrukshögskolan framlagda förslaget har förutsatts, att det särskilt för husdjursförsök torde böra inrättas en ny försöksgård med tämligen stor areal, omkring 125 hektar öppen jord, förlagd till Öjebyn intill Piteå stad i Norrbottens län. Enligt förslaget skall emellertid även den försöksverksamhet å växtodlingens område, som nu bedrivs vid Sunderbyn, överflyttas till Öjebyn. Därjämte avser förslaget att trädgårdsförsök skola upptagas vid gården. Antalet försöksgårdar i övre Norrland förblir vid ett realiserande av förslaget alltså fortfarande två. Av den verkställda utredningen torde framgå, att en vid Öjebyn bedriven försöksverksamhet i stort sett skulle vara representativ för hela övre Norrlands kustland. Gården i fråga är synnerligen väl belägen inom försöksdistriktet nära Piteå stad och invid Grans lantmanna- och lanthushållsskola. I vissa yttranden har emellertid framhållits, att behov även föreläge av en försöksgård å växtodlingens område i Västerbottens län. Jag är icke beredd att nu utan närmare utredning taga ståndpunkt till detta spörsmål. Emellertid vill jag framhålla, att — även om det framdeles skulle visa sig behöfligt med ytterligare en försöksgård i övre Norrland — detta förhållande icke påverkar det nu föreliggande förslaget. Ett genomförande av detsamma torde åtminstone i viss mån tillgodose jämväl Västerbottens speciella behov av växtodlingsförsök. Försöksverksamheten vid Öjebyn torde nämligen förutsättas kompletterad genom hushållningssällskapets lokala försöksverksamhet och av till Västerbottens län förlagda fasta försöksfält.

Med hänsyn till det anförda anser jag mig böra tillstyrka förslaget att förlägga en ny försöksgård till den vid Öjebyn av egnahemsnämnden i Norrbottens län tidigare förvärfvade egendomen samt att dit överföra den försöksverksamhet, som nu bedrivs vid Sunderbyn. Sistnämnda gård torde alltså i samband därmed böra försäljas. För att få till stånd en bättre anordning och lämpligare ägovidd synes emellertid egendomen vid Öjebyn böra kompletteras genom inköp av den av högskolestyrelsen föreslagna fastigheten.

Vad angår den närmare organisationen av den nya försöksgården och dess arbetsuppgifter kan jag ansluta mig till vad högskolestyrelsen föreslagit. Vid gården synas alltså böra bedrivs växtodlings-, husdjurs- och trädgårdsförsök. För verksamhetens handhavande torde vid gården som driftsledare böra anställas en föreståndare med prövad förmåga att rationellt och självständigt sköta ett jordbruk. Försöksuppgifterna böra, under försöksanstaltens ledning, handhas av två assistenter, en för husdjursförsök och en för jordbruksförsök, samt beträffande trädgårdsförsöken av någon av lärarna vid Grans lantmannaskola. För gårdens skötsel i övrigt synes, på sätt högskolestyrelsen funnit, icke behöva räknas med mer än två fast anställda, en rättare

och en traktorskötare. I övrigt torde jordbruket vid gården kunna drivas med elever och sommartid tillfälligt anställd personal. Behovet av elever i försöksstallarna synes i stort sett bliva tillgodosett, om till försöksgården förläggas särskilda utbildningskurser för ladugårdsskötare.

Som högskolestyrelsen framhållit kan gårdens övertagande för försöksändamål ske genom Kungl. Maj:ts beslut om gårdens överförande från jordfonden till statens domäners fond. Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, torde Kungl. Maj:t i annat sammanhang böra meddela beslut härom. Överförandet synes emellertid icke böra ske vid senare tidpunkt än den 1 juli 1945. Någon särskild medelsanvisning i samband härmed lärer icke erfordras. Den i högskolestyrelsens förslag angivna hemmanskosten torde böra inköpas på huvudsakligen de i förslaget återgivna villkoren. Härför erforderliga medel, 50 000 kronor, synas böra äskas av riksdagen i form av ett särskilt investeringsanslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 under Statens affärsverksfonder: Domänverket.

I samband med att försöksverksamheten vid Sunderbyn avvecklas och överflyttas till Öjebyn bör som förut nämnts Sunderbyn försäljas. Frågan härom torde senare få underställas riksdagen. I den mån så erfordras torde böra tillses att fleråriga försök, som bedrivs vid Sunderbyn, jämväl efter en försäljning såvitt möjligt få där fortsättas. För nästa budgetår torde några ytterligare kostnader för ifrågavarande försöksverksamhet icke behöva beräknas än som upptagits i statsverkspropositionen. Den vid Brännberg och Sunderbyn tjänstgörande assistenten synes böra överflyttas till Öjebyn medan föreståndaren för dessa försöksgårdar torde ha att utan biträde av assistent handha skötseln av Brännberg. Å Sunderbyn befintliga inventarier, däribland särskilda inventarier för växtodlingsförsök, synas i lämplig utsträckning böra överföras till Öjebyn.

Av högskolestyrelsens framställning framgår, att den till Öjebyn hörande jorden för närvarande icke är i det skick, att där med hänsyn till fodertillgången kan omedelbart igångsättas husdjursförsök i den skala som avsetts. Vissa åtgärder för dränering, kalkning samt upplöjning av äldre vallar ha emellertid redan vidtagits genom egnahemsnämndens försorg. Vidare ha såväl mangårdsbyggnaden som en förmansbostad satts i stånd så att bostad omedelbart kan beredas föreståndare och två assistenter ävensom rättare och ytterligare en arbetsförman. Vissa mindre omändringsarbeten å befintliga byggnader synas lämpligen under året böra vidtagas genom egnahemsnämndens försorg. Kostnaderna för övriga förbättringsarbeten torde böra bestriidas genom särskilda anslag å riksstaten för budgetåret 1945/46 och senare budgetår. Högskolestyrelsens beräkning av engångsutgifterna har icke föranlett någon erinran från min sida. Då gården torde kunna övertagas för ifrågavarande ändamål utan anslagsanvisning för ändamålet, utgör den största kostnaden varför medel böra äskas av riksdagen utgifter för uppförande av nya djurstallar lämpade för försöksändamål. Som högskolestyrelsen framhållit bör detta arbete av flera skäl tills vidare anstå och synes detsamma därför böra utföras å senare tidpunkt då tillgången på arbetskraft och

byggnadsmaterial det medgiva. Övriga beräknade kostnader — 35 000 kronor för kalkning, 20 000 kronor för komplettering av kreatursbesättningen, 10 000 kronor för komplettering av döda inventariebeståndet, 5 000 kronor för inköp av inventarier för husdjursförsök, 8 000 kronor för uppförande av en lada samt 15 000 kronor för reparationer av ekonomibyggnader — torde lämpligen kunna fördelas å flera budgetår.

Jämväl vad högskolestyrelsen anfört i fråga om årliga utgifter kan av mig godtagas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att försöksverksamhet på jordbrukets område må anordnas vid Öjebyn i Norrbottens län i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna riktlinjer; och

2) å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket till *Inköp av viss mark vid Öjebyn i Norrbottens län* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 50 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl D. Ossmark.